

حمایت از حقوق خانواده را جدی بگیریم

چندهمسری، قداست خانواده، چالش‌های پیش رو

سروناز بهبهانی

صلاحیت نداشته و عملاً برآورد میزان عدل افراد غیر ممکن است. کما اینکه قرآن نیز در آیه‌ی ۱۲۹ سوره نسا می‌فرماید: "ولن تستطیعوا ان تعدلوا بین النساء و لو حرصتم فلا تمیلوا کل المیل و..." (شما هرگز نتوانید میان زنان به عدالت رفتار کنید و هر چند راغب و حریص به عدل و راستی باشید پس به نام میل خود یکی را بهره‌مند و دیگری را محروم نکنید...) اما مورد دیگر که بسیار ظریف و در عین حال قابل تأمل به نظر می‌رسد، باب شدن و مطرح نمودن چنین مباحثی در جامعه است که به نوبه‌ی خود پرسش‌زا و تاسف‌برانگیز است. به ویژه زمانی که به کرات این پدیده به انحای مختلف به ذهن و فکر افراد تزریق می‌شود و در این شرایط است که انسان را به فکر وامی‌دارد، دست‌هایی پنهان که همواره از تضییع حقوق زنان سود می‌جستند در این موارد تأثیرگذار باشد. چه بسا اگر درست نگاه کنیم مساله تعدد زوجات اگرچه در جامعه به چشم می‌خورد اما در عصر حاضر و با توجه به بالا رفتن سطح آگاهی و گسترش ارتباطات جهانی و با در نظر گرفتن آمار خانواده‌های تک‌همسری این موضوع به چشم نخواهد آمد. امروز در کشور، ما با خیل عظیمی از مردان مواجهیم که از صبح تا شب با عشق و با تمام توان برای رفاه و آسایش همسر و فرزندان خود تلاش می‌کنند. مردان ارزشمندی که با هر رنج و مشقتی در کنار زنان فداکار و توانمند خود در حفظ نظام مقدس خانواده می‌کوشند. بنابراین باید به این مساله نیز توجه داشت که مگر چند درصد خانواده‌های ایرانی تک‌همسری نیستند و باید این پرسش را مطرح ساخت که اصولاً چنین مساله‌ای مشکل چند درصد از افراد جامعه و خانواده‌ها است که برای اصلاح موارد مربوط به آن ناگزیر به وضع قوانین و اندیشیدن تمهیداتی باشیم که نه تنها موجب مشوش شدن اذهان خانواده‌ها به ویژه زنان خواهد شد، بلکه به صرف وقت و هزینه‌های گزاف در نظام بوروکراسی خواهد انجامید. در آمارها آمده است در مصر که یکی از بزرگترین کشورهای اسلامی می‌باشد در سال ۱۹۶۰ تنها ۴ درصد خانواده‌ها تک‌همسری نبوده‌اند و این آمار در سوریه تنها ۱ درصد است. حال در نظر بگیرید این آمار در ایران با بالا رفتن سطح آگاهی افراد در طول سال‌های اخیر، همراه با افزایش مشکلات اقتصادی و همچنین قبح اجتماعی و اخلاقی که در عرف جامعه‌ی ما وجود دارد، نسبت به مصر و سوریه تا چه میزان کمتر خواهد بود. به همین سبب مساله مهم این است که طرح چنین مباحثی و ترویج مداوم آن به شکل‌های مختلف در فیلم‌ها و سریال‌ها تنها به از بین رفتن قبح، خفیف شمردن آن در دید جامعه و سوءاستفاده برخی افراد منجر خواهد شد. مساله‌ای که شاید امروز در وضعیتی بحرانی نباشد اما با ادامه‌ی این روند در آینده نهاد خانواده را با بحرانی جدی مواجه خواهد نمود.

لایحه حمایت از خانواده، طی چندماه اخیر مباحث بسیاری را در سطح جامعه برانگیخت که یکی از مهمترین چالش‌های آن حاصل از مواد ۲۳ و ۲۵ بود که سرانجام با حذف از طرف مجلس روبرو شد. در این نوشتار تلاش شده است تا موضوع چند همسری و تبعات آن مورد بررسی قرار گیرد.

تا هنگام تصویب نهایی لایحه و تأیید آن توسط شورای نگهبان، بحث ازدواج مجدد تابع قانون سال ۵۳ می‌باشد که در آن ۹ شرط در نظر گرفته شده که رضایت همسر اول فقط یکی از شروط آن است. اما آنچه حایز اهمیت است و کمتر به آن پرداخته می‌شود توجه به آسیب‌ها و لطمات روحی و روانی فراوانی است که زنان در مواجهه با چنین شرایطی متحمل آن می‌شوند، آسیبی که دیر یا زود دامن فرزندان و سپس جامعه را خواهد گرفت. به ویژه بر اساس تعالیم اسلام که نهاد خانواده از جایگاه والایی برخوردار است و در نظام حقوقی و تربیتی اسلام بر توجه به عدالت و رعایت حقوق افراد همواره تأکید شده است، طرح چنین مباحث و تصمیم‌گیری‌های عجولانه در قانون‌گذاری در نهایت موجب تزلزل و آسیب رساندن به نظام خانواده خواهد شد و در حالی که قرآن ملاک مزیت افراد را تقوا عنوان می‌کند و نه جنسیت آنها، چنین مباحثی مغایر با روح و حقیقت دین به نظر می‌رسد و امروز اگر چه حرکت‌هایی از جمله حذف زود هنگام مواد ۲۳ و ۲۵ از لایحه حمایت از خانواده صورت گرفته، اما بحث تعدد زوجات به شیوه‌های دیگر هنوز هم در جامعه مطرح است. طرفداران این موضوع که متأسفانه اکثر مرد هستند سال‌هاست که معتقدند در صورت شرایط مالی مناسب و ارایه رفاه لازم به همسر اول ازدواج مجدد مانعی نخواهد داشت اما به راستی اگر توان مالی مرد می‌تواند او را در شرایط اختیار همسر دوم قرار دهد، ازدواج که در معنای حقیقی خود رشد و تکامل روحی و معنوی افراد را در پی خواهد داشت آیا در حد یک معامله‌ی زمینی نزول نمی‌کند؟ و زن که باید شریک عشق و زندگی باشد، به شریکی منفعل در یک معامله‌ی اقتصادی که دیگر انگیزه‌ای برای رونق سبب اقتصادی خانواده و کمک به بهبود شرایط مالی در زندگی همسر خود نیز نخواهد داشت تبدیل نمی‌شود؟ ضمن اینکه با فرض تمکن مالی مرد و برخورداری همسر اول و فرزندان او از شرایط رفاهی ایده‌آل، چنین شرایطی که در جهت ارضای نیازهای ناهنجار و زیاده‌خواهی‌های مردانه می‌باشد، موجب می‌شود تا به مفهوم خانواده از یک جمع همدل و هماهنگ که با نقض تفکرات فردگرایی هدف‌های مشترکی را از جمله تکامل و اعتلای خصایص انسانی دنبال می‌کنند، خدشه وارد شده و اعتبار و منزلت آن از دست برود. مورد دیگری که در مورد ازدواج مجدد عنوان می‌شود این است که با شرط برقراری عدالت از سوی مرد میان همسرانش، ایرادی به این مساله وارد نیست و پرواضح است که برای اثبات برقراری عدالت هیچ دادگاه و فرد بیرون از خانواده

یکی از مهمترین بخش‌هایی که در مورد مسایل زنان وجود دارد و در طول تاریخ مورد توجه فیلسوفان، اندیشمندان و متفکران قرار داشته است، اهمیت نقش‌آفرینی زنان به عنوان محور کلیدی خانواده است. در عین حال توجه به نظام خانواده و قوانین مدنی حاکم بر آن از جمله مباحثی است که برای توسعه‌ی همه‌جانبه همواره به عنوان موضوع اصلی در دستور کار قانون‌گذاران جوامع مختلف قرار گرفته است. در ایران نیز علی‌رغم فرهنگ غالب مردسالاری، توجه به مسایل زنان همواره مدنظر روشنفکران و اندیشمندان قرار داشته و زنان ایران هرچند مظلومانه و بعضاً ناکارآمد، اما همیشه از حقوق حقیقی و انسانی خود آگاه بوده و در حد توان در جهت احقاق آن کوشیده‌اند. به ویژه که در جوامعی همچون ایران که زنان در ارتباط مستقیم و تنگاتنگی از نظر عاطفی با فرزندان خود قرار دارند و به ویژه در گذشته‌های دور و حتی امروز بسیاری از زنان حلقه‌ی مفقوده عشق و احترام در زندگی مشترک را در ارتباط و وابستگی‌های بیش از حد با فرزند یافته و خلا نادیده گرفتن خود در زندگی‌های خصوصی و اجتماعی را با اختصاص وقت و انرژی بیش از حد در مراقبت، نگهداری و پرورش کودکان جسته و می‌جویند. در چنین شرایطی شاید مادران ایرانی و کشورهایی از این دست، بیش از دیگر مادران جهان وظیفه‌ی انتقال ارزش‌ها از نسلی به نسل دیگر را بر عهده داشته‌اند. که این خود بر پررنگ بودن نقش زنان در نظام خانوادگی ایران صحنه می‌گذارد. با این اوصاف اهمیت پرداختن به مسایل مرتبط با زنان به عنوان پایه اصلی خانواده در جهت دستیابی به جامعه‌ی سالم‌تر و پویاتر از ضروریات جامعه امروز ما به شمار می‌رود تا از قافله‌ی جهان عقب نمانیم. زیرا در سال‌های اخیر فعالان حقوق بشر و زنان تأثیرگذار بسیاری در صحنه‌های جهانی کوشیده‌اند تا مشارکت و به رسمیت شناختن زنان را در روند حرکت جوامع نهادینه سازند و امروز در کشورهایی که هدف اصلی سیاست‌گذاران آنها تنش‌زدایی و توسعه همه‌جانبه می‌باشد توجه به اندیشه و به ویژه نیروی کار زنان مدنظر قرار گرفته است. یکی از مباحثی که چندی‌ست نقل محافل سیاسی و غیر سیاسی بوده است، مساله تعدد زوجات و چالش‌های به وجود آمده در نتیجه‌ی آن است که مدت‌هاست به نوعی ذهن تمام زنان جامعه از فعالان تا منفعل‌ترین آنها را نیز با توجه به میزان آگاهی افراد به اغنای مختلف به خود مشغول داشته است. گفتنی است از نظر قانونی نیز با توجه به حذف اخیر بندهای ۲۳ و ۲۵ لایحه‌ی حمایت از حقوق خانواده همچنان در زمینه‌ی قوانین ازدواج مجدد